

Eskola-porrotari emandako erantzun bat: Gasteizko Pedro Anitua Ikastetxea

Maria Dolores Muzas

Egia da, bai, eskolan kanporatzen den eskola-porrot guztia ez dela zuzenean eskolan sortzen, bai bait dago horri eragiten dion beste faktore inportante asko. Hala ere, gure hezkuntz sistemaren planteamenduetara hurbiltze hutsarekin esan dezakegu, gure ustez, marjinazio-sistema bat dela; aukera gehiago ematen dizkiela onenei; ez diola inolako aukerarik ematen «edukin akademiko»en gurpilean sartzen ez denari; konpetitibitatea potentziatzen duela; OHOk lehen kurtsuetatik “deuseza” etiketa jarri bakar batzuei eta honakooi ez diela “agoantatu” beste irtenbiderik uzten, gatazkakortasun-maila progresiboki hazten doan bitartean eta, azkenean, kalera bidaliak diren artean: hazten eta kurtsuetan aurrera egiten doazen neurrian, handiago egiten direla problemak, eta, eskola-denbora bukatzerako, subjektu “inutilak” izango direla, kalea, estartero ibiltzea eta, probabilitate handiz, delinkuentzia beste eskaintzarik izango ez dutenak.

Eskola barnean bizi garenok badakigu hau honela dela, eta benetan latza egiten zaigu neska-mutilek, 8 urteko eskolatzea egin ondoren, zer-nolako hondamen-maila altua ekarri ohi duten egiaztatzea, ikusirik, gainera, adimen-maila normaleko ikasleak di-

rela, baina oso zio desberdinengatik ezin gainditu izaten dituztela Erdi-Zikloko eta Hasiera-Zikloko mailetakoko eskola-edukinak (analfabetismoa aipatuko genuke kasu askotan), eta ikasleongan azpimarratuz eta zabalduz joan direla arazo pertsonal nahiz familiar eta sozial hasi-masiko izan zitezkeenak.

Eta gure buruari galdera egiten diogu, ez ote litzatekeen hobe izango integratzen lagunduko duen eskola bat eraikitzen saiatzea, hondatutakoa ere "konpontzeko" gauza izango dena, problemak areagotzen eta gazte zailenak, gehienetan desjabetu soziokultural izango direnak, marjinalatzen ibiltzea baino.

Bide berrien bilaketa honetan kokatu behar da gure eskola, hau da, autoestimazioa berreskuratzeko, integrazio eta berregiturapen pertsonala eta soziala lortzeko eta hezkuntza profesionaleko nahiz laneko mundura bideratzeko hezkuntz ekintza motibazional baten barruan.

Zein dira gure gazteak?

Modu orokorrean "eskolagabetuak" deitzen dugun gazte-ko-
lektibo horretako neska eta mutilekin egiten dugu gure lana; 120 gazte 14etik 16 urtera, kalea beste irtenbiderik ez dutenak, inguru-
ko auzo guztietatik beren borondate hutsez etorritakoak, narria-
dura-maila altua eta "eskola"ren aurkako errefusamendu erabate-
koa azaltzen dutenak.

Zein dira gure planteamenduak?

Gure esperientzia honek ez die jarraitzen irakaskuntza arautu-
tako programei, proiektu sistematiko eta bereziki elaboratu bati¹
baizik, eta hau errealitate bihurtzen ari da beren egitekoan bete-
-betean murgildutako 11 profesionalen ekipo batek egindako pro-
gramazio, ebaluazio, proiektu-birmoldaketa eta abarreko esfortzu
jarrai bati esker.

Gure hezkuntz eginbehar honetan badauzkagu erizpide ba-
tzuk, praktikara eramaten eta bizi bihurtzen saiatzen garenak:

• Abegitasunean eta adierazpen librean oinarritutako harreman pertsonartekoak: hori da gure ustez gai ardatza. Ikaskuntz edukinak baino inportanteagoak bait dira gaztearekin ezartzen diren harremanak. Ezinbestekoa da gaztea bera den bezalaxe onartua sentitzea, bere errealitatean eta ezagutza-maila berean onartua, ikus dezala denbora eskaintzen zaiola propio berari, libre dela nahi duena adierazteko, sortzen duela interesa. Kontua da, berak dituen harreman-klixeeak haustea (hainbat aldiz famili giroan, eta are eskola-mailan ere, porrot afektiboa sortu dizkietenak izango bait dira beretzat), eta, ordainez, bestelako harremanak eskaintzea, alegia bera berenez kontutan edukia, pertsona bezala tratatua dela, eta eritzia, lana, laguntza, lankidetzak eskatzen zaion pertsona dela sentierazteko moduko harremanak eskaintzea. Azkenean esan nahi da, harreman pertsonalizatzaileak eskaini behar zaizkiola. Gure esperientzia konkretuan argi ikusi dugu, ezartzen diren harremanen gaia dela hezkuntz lanetako baliogarritasunaren funtsa osatzen duena.

• Bizitzarekin oso estu lotuak dauden edukinak: eskolatik karrera, bizitzara, irteteko unea ez da, ez, iharduera puntualekin, egun jakinetako ekintzekin konpon daitekeen gaia. Gure ustez inportantea da, gazteak egiten eta ikasten duenak zerikusia izatea jaten duenarekin, janzten duenarekin, bere gorputzarekin, bere lan posiblearekin, gastuekin, errentaren deklarazioa egiteko nahiz lan bat eskatzeko edo egin duen ezegitekoaren polizi deklarazioa egiteko bete behar diren paperekin. Ondorioz, hortik abiatuta, alegia, beren bizitzatik eta tailerrean egiten duten lanetik abiatuta, ikasten dituzte matematikak eta hizkuntza, eta ezagutzen dituzte inguruko merkataritza eta industria, eta bereganatzen dituzte, pixkanaka, diziplinarteko eta talde-lanerako, laguntzako materialak sortzeko, etengabe entseiatzen eta errebisatzen aritzeko... behar diren abilitate konkretuak.

• Berehalako emaitzak lortzea: hainbestekoa da neska-mutil hauen segurtasun-eza eta herstura-maila, non emaitzek berehalakoak behar bait dute izan. Hori, jakina, psikologiaren ikuspegitik begiratuta, haurren ezaugarria izaten da, ez gazteena; baina gazte hauengan ere indar handiz ematen da. Hauekin nahitanahiez eduki behar izaten dira berehalako emaitzetan etengabe apoiatutako errefortzu positiboak. Ezin da egin epe luzerako planteamendurik, etengabeko errefortzuak behar izaten bait dituzte beti, beren autoirudia, balorazio eta errefortzu negatiboen pilaketaz hain hondatua daukaten autoirudi hori, berreskuratzen joateko.

- Kooperazioko planteamenduak, ez konpetitibitatekoak: gai hau zaila da, baina garrantzi handikoa. Zaila, norberaren finkatze-beharrak eragiten duelako neska-mutil hauek konpetitibitate-zentzua «oraindik barnerago» sartua edukitzea. Inportantea da berak praktikan deskubrituz joatea, elkarri lagunduz eta guztien arteko lankidetzan irits daitezkeela bakarka egin ezingo lituzketen gauzak egitera.

Gure lan egiteko modua

Guzti hau oinarri hartuta, gure iharduera ondorengo arlo hauen inguruan egituratzen da:

- Bost tailer: elektromekanika, egurra, arte plastikoak eta informatikakoa, batetik. Urtean zehar lau tailer horietatik txandan pasatzen dira ikasleak, hasieratik erabakitako egutegi baten arabera. Eta bostgarren tailerra, «eguneroko bizitza» deitua (osasuna, higiena, kontsumoa, elikadura, droga, hezkuntza sexuala...), urte osoan zehar mantentzen dena.

- Gai instrumentalak, tailer bakoitzarekin konektatuta daudenak.

- Kirola eta gorputz- eta musika-adierazpeneko tailerra.

- Integrazioko, organizazioko eta taldean parte hartzeko ihar-duerak, «oinarri-talde»en bitartez egiten direnak.

Gure ikastetxean ez da ematen notarik, ezta testu, azterketa eta «klase»rik ere. Gazteak, beren «kolegek» ekarrita etortzen dira «apuntatzera», beren borondatez, «esan bait didate hemen ikasi egiten dela, eta ondo tratatzen dutela jendea». Norberaren lanaren fruituak ematen du ebaluazioa: ikasitakoa, ahalegina, jarraitasuna eta interesa argi eta nabarmen frogatzen dira norbera «egiteko» gauza izan den horretan.

Esperientzian oinarritutako gogoeta zenbait

Esperientzia honekin bi urte daramatzagu; eta uste dugu, hau ez dela ondorioak ateratzen hasteko nahikoa denbora. Dena den,

zerbait adierazi dezakete lehengo ikasturtea bukatzerakoan hezkuntz taldekook gure artean egin genituen gogoeta batzuek:

- Kontutan harturik gazte hauen bizimodu-estiloa "kalea" izan dela, beren betiko ohituretan aldaketa suposatu die topo egiteak diren-direnean eta beren-berenezko errealitatean onartzen zituena helduen talde batekin eta honelako leku eta iharduera batzuekin.

- Jokoz kanpoko iharduerei aurre egiteko moduari dagokionez ere, aldaketa sakona izan da: lehen jakinmin primario eta axaleko hutsetik beste jakinmin organizatuago batera pasaz joan dira... Apatiatik eta beldurretik motibaziora eta ohizkoak ez dituzten eta berentzat oso exigenteak diren gauzak egitera pasa dira, hasi-masiko lan-ohitura batzuk ere sortuz.

- Kontutan izanik oro har lan tekniko eta intelektualek berez eskatzen dituztela kualitate bereziak organizazioan eta denboraren, espazioaren, trebakuntzaren eta ezagutzaren egituraketan, maila handiko beste kalitate-saltu bat suposatu du desegituraketazko hain arazo larriak dituzten gazte batzuek hain ondo txertatzeak, produkzio-maila gorabeheratsu baina beti hazkorra emanez.

- Kontutan hartuz zein berezia izaten den adoleszentearen harremana helduarekiko, eta are bereziagoa gure gazteona bezalako kasuetan, proportzioz kanpoko erreakzioak izaten bait dituzte, agresiboak ala ihes egitekoak sarri asko, esan behar da, aurrera-urratsak emanez joan garela, zuhurtziazko hurbilpen kontuz-kontuzkoa hasieran, Ikastetxeko helduenganako harreman irekiagoa gero, nahiz eta selektiboa izan den beti.

- Kontutan izanik zein autoirudi mirriztua zekarten, urrats handiak ematen ikusi ditugula esan behar da, eta, horri esker, zailtasun handiagoko lanetan hasi ahal izan direla, baita zenbait kasutan araututako ikasketetan sartu ere (Lanbide-Heziketan, Graduazioan); eta, beste zenbaitetan, eskura daukaten zerbait bezala begiratu ahal izan diote lan-munduan sartzeko kualifikazio-prozesuari.

- Kontutan hartuz pertsoneri eta gauzei zor zaien errespetuaren aurrean zein erantzun negatiboak izaten zituzten, errespetu eta lankidetzako tonika orokorra izan dugu, guk pentsatzen genuenaren kontra.

- Elkarrekin bizitako prozesu honetan egiaztatu dugunez, garapen pertsonal positiboa eman da gazteengan, «gustora egote» bat, beren partaidetza-mailako ekimen eta proposamenetan onartuak sentitu dira, gatazka pertsonaleko egoeren aurrean ongi hartuak sentitu dira, eta dialogo pertsonal eta positiboko giroa nagusitu izan da beti.

- Gure eguneroko ekinbidean, hainbat herstura oharteman dugu geugan, irakasle-taldearengan: hain zuzen, gure neska-mutilek espezialisten trebeziarekin asmatzen dituzten ekintza desintegratezaileek sortutako hersturak.

- Berretsi egin zaigu ekipo-ekipoan lan egin beharra, birziklapenerako eta taldeko gogoetarako denbora bat eman beharra.

- Neska-mutikoen lorpen edo erantzun positiboen desjarraitasunak ez ditu uzten lortutakoaren aurrean arnasa lasai hartzen.

Nolanahi ere, argi dauzkagu helburuak; eta esperientzia bizi-tuz goaz atsekabe-atseginen artean, larrialdi eta aberasmendu pertsonalen artean, behin aurrera eta behin atzera eginez... Badakigu bilaketaren berri: alegia, bilaketa zaila dela, ilusioz bete, etengabea.

Euskaratzailea: *Xanti Iruretagoiena*

- 1 EUSKO JAURLARITZA. HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE eta IKERKETA SAILA: *Gasteiz Udalerriko 14tik 16 urte arteko gazte eskolatugabeentzako osabide hezkuntza ikastetxearen proiektua*, 1986.

UNA RESPUESTA AL FRACASO ESCOLAR: EL CENTRO EDUCATIVO PEDRO ANITUA DE VITORIA-GASTEIZ

UNE RÉPONSE À L'ÉCHEC SCOLAIRE: LE CENTRE ÉDUCATIF PEDRO ANITUA DE VITORIA-GASTEIZ

Se constata el deterioro, creciente a medida que pasan los cursos, del sistema educativo que genera ya una marginación interna de los sujetos «no válidos» que son, por fin, eliminados por la propia competitividad escolar. Se trata de una escolarización que, ciertamente refleja también problemas exteriores, pero que también genera por sí su propio fracaso en muchos alumnos. El Centro Pedro

Anitua ha tratado de acoger precisamente un alumnado que ha sido ya echado a la calle: son 120 "descolarizados".

No se trata, en este caso, de una enseñanza reglada, pero sí fundada en un proyecto sistemático y especialmente elaborado y ejecutado por un equipo de 11 profesores. Frente a los contenidos, se prima el valor de relación interpersonal; los contenidos, por otra parte, deben estar ligados con la vida; los resultados deben ser inmediatos, para reforzar la continuidad; la cooperación debe priorizarse frente a la competitividad.

Los medios de que se dispone son: cinco talleres, materias instrumentales, taller de expresión corporal, deporte, grupos base, etc. No hay notas, ni textos, ni exámenes, ni "clases". El alumno es voluntario. El propio "hacer" es la única evaluación del alumno. La experiencia tiene dos años de historia, tiempo que se considera aún insuficiente para dar un juicio de valor de la misma, aunque pueden hacerse algunas reflexiones provisionales y parciales (trabajo, ocio, estructuración del tiempo productivo, relaciones adolescente/adulto, recuperación de la autoimagen, etc.).

On constate la détérioration, croissante, tout au long des années scolaires, du système éducatif qui engendre une marginalisation interne des éléments «non recevables» qui sont finalement éliminés par la compétitivité scolaire même. Il s'agit d'une scolarisation qui reflète, certainement aussi, des problèmes externes mais qui engendre en elle même son propre échec chez beaucoup d'élèves. Le Centre Pedro Anitua a essayé de recevoir précisément, un effectif qui a été renvoyé: au total 120 «non-scolarisés».

Il ne s'agit pas, dans ce cas précis, d'un enseignement réglé mais basé sur un projet systématique, spécialement élaboré et réalisé par une équipe de 11 professeurs. La relation interpersonnelle prime sur les contenus qui, d'autre part, doivent être rattachés à la réalité de la vie; les résultats doivent être immédiats pour renforcer la continuité; on doit préférer la coopération à la compétitivité.

Les moyens dont nous disposons sont les suivants: cinq ateliers, des matières instrumentales, un atelier d'expression corporelle, sport, groupes de base, etc. Les notes n'existent pas, il en est de même pour les textes, les examens et les "cours". L'élève est volontaire. L'"action" elle même est la seule note de l'élève. L'expérience date de deux ans, temps jugé encore insuffisant pour pouvoir porter un jugement valable, bien qu'on puisse être amené à tirer quelques conclusions provisoires et partielles (travail, loisirs, structuration du temps productif, relations entre l'adolescent et l'adulte, récupération de l'image de soi, etc.).